

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse pisme, v oceno poslani knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak četrtak pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 25.— D. za naročnike v inozemstvu 35.— D letno. Posamezna številka po 1.— D.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 p za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 25 D.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 para za nadaljnja izvršenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklama vije so proste poštnine.

Demagogija poslanca Sušnika — zoper učiteljstvo.

Bivši predsednik višjega šolskega sveta, profesor Anton Sušnik, narodni poslanec, se je poslužil v 8. in 9. stev. let. Slovenca demagogije zoper učiteljstvo. ki ne dela ravno časti narodnemu poslancu, še manj pa prof. Sušniku kot inteligentu.

Čakali smo namenoma, da je minila zadnja seja višjega šolskega sveta, predno izpregovorimo o tem vprašanju.

Poslanec Sušnik se bavi v člankih s krajnimi šolskimi sveti in krajnimi šolskimi nadzorniki, ter pravi o tem sledeče:

»Opozarjam posebno na dve stvari, ki se mi zdita važni zlasti v sedanjem času.

Krajni šolski svet ima pravico sodelovati pri podeljevanju učiteljskih služb. Po § 18. zakona iz l. 1919 (pozneje je bil popravek v Slovencu zakona iz l. 1912) so vsi člani krajnega šolskega sveta upravičeni, da obiskujejo šole in prisostvujejo pouku, krajni šolski nadzornik pa mora po § 13 paziti, »ali učitelji in učiteljice kažejo potrebno vestnost v izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti in ali se ne pečajo s STRANKARSKIMI (ta beseda ni bila pozneje popravljena kot tiskovna pomota. Op.) posli.«

To so besede poslanca Sušnika!

Profesor Sušnik bi kot šolski moral dobro vedeti, kolike vrednosti je prisostvanje in vmeševanje lajkov pri vprašanju pouka, kako to v moralnem oziru kvarno vpliva na delo in samozavest učiteljstva in kako kvarno in ponižujoče vpliva na šolstvo in učiteljski stan. Če se kot profesor tako ponosno trka na prsi in se poteguje za pravice ljudstva, zakaj se potem hkrati ne zavzame za to, da bi se še za srednje šole postavili krajni šolski nadzorniki, ki bi hodili v šole in pazili »s čim se pečajo profesorji«, zakaj se ne zavzame za to, da bi se postavili krajni šolski odbori, ki »bi sodelovali pri podeljevanju profesorskih služb«. Morda bi bil pri srednjih šolah bolj potreben tak »demokratičen« sistem, da bi prišli starši malo do besede; vsaj to bi se ne mogli profesorji pritožiti, da so izpostavljeni neinteligentnim ljudem, ker bi si meščanstvo izbralo sposobne ljudi za taka mesta, ne pa ljudi, ki jim je škana in politiško nasprotstvo do šole in učiteljstva

glavna stvar. Bivši predsednik višjega šolskega sveta, prof. Sušnik to dobro ve, a nima poštenja to priznati!

Zlobnost in lumparija poslanca Sušnika je pa to, da citira iz zakona samo par stavkov, ki dajejo zakonski določbi popolnoma napačen smisel, in to z demagoškim namenom, da nahujska že itak sfanatizirane krajne šolske svete in krajne šolske nadzornike še bolj zoper šolo in učiteljstvo.

§ 13 i) zak. z leta 1912 se ne glasi tako, kakor ga navaja poslanec Sušnik, ampak sledeče: »ali učitelji in učiteljice kažejo potrebno vestnost v izpolnjevanju svojih stanovskih dolžnosti in ali se ne pečajo s STRANSKIMI posli (Nebenbeschäftigungen, in ne STRANKARSKIMI posli, kakor pravi posl. Sušnik Op.), ki bi mogli kvarno vplivati na izpolnjevanje njih stanovskih dolžnosti.«

§ 18. se pa glasi: »Vsi člani krajnega šolskega sveta so upravičeni, da obiskujejo šole in prisostvujejo pouku, TODA NITI KRAJNI ŠOLSKI NADZORNIK NITI KAK DRUG ČLAN KRAJNEGA ŠOLSKEGA SVETA NIMA PRAVICE, DA BI MED POUKOM ALI VPRIČU UCENCEV DELAL OPAZKE O TEM, KAKO SE RAVNA Z NJIMI IN KAKO SE JIH UČI.«

PRAVICE ZAUKAZOVATI POTREBNE ODREDBE NIMA NITI KRAJNI ŠOLSKI NADZORNIK, NITI KAK DRUG ČLAN KRAJNEGA ŠOLSKEGA SVETA, AMPAK SAMO KORPORACIJA V MEJAH SVOJEGA DELOKROGA.«

Ne rečemo, da je poslanec Sušnik namenoma potvoril zakon, vendar se nam zdi, da bi bila beseda strankarski vredna popravka, če je tiskovna pomota, ker beseda strankarski je vse drugo, kot stranski ali postranski posel.

Demagogija, ki jo danes vrši med drugimi tudi profesor Sušnik, rodi po deželi dober sad. Krajni šolski sveti poznajo po deželi samo svoje pravice in menijo, da so v njih vsegamočni, nečejo pa priznati dolžnosti. In to je, kar je danes največja cokolja našemu šolstvu!

Opozarjamo samo na zadnji slučaj ribniškega dekana, ki se je kot predsednik krajnega šolskega sveta direktno upravljal višjemu šolskemu nadzorniku, v škodo šolstvu celega okraja, in se je potem še samozavestno pohvalil: »Vem, da nismo

prav napravili, zmagali smo pa le!«, kar je bilo uradno ugotovljeno v zadnji seji višjega šolskega sveta.

V tem oziru vidimo krivdo tudi na strani šolske in državne uprave, ki se takoj ne posluži predpisov zakona in takoj ne odstrani takih ljudi z odločilnih mest. Skrb državne uprave bi morala biti, da se zakonito onemogoči ljudskim demagogom delo proti šoli in učiteljstvu, da se odstrani duhovščino od vsakega vpliva na šolsko upravo, da se odpravi krajne šolske svete v vsekakršni obliki, ker nam je dolga doba v praksi izkazala, da isti ne pospešujejo, ampak ovirajo razvoj in napredek šolstva.

Prerod.

Dne 22. januarja t. l. se je vršil v Unionski dvorani v Ljubljani shod za nravni preporek našega naroda.

Namen shoda dober, cilj vzvišen, izvršitev pa manj dobra. Preveč se je generaliziralo in kritikovalo, pa pre malo skušalo ljudi dvigati k lepšim idealom z lepimi slikami in s toplo besedo.

Padale so tudi po šoli in učiteljstvu ostre besede, od katerih najhujše so bile od socijalnega demokrata g. Bernota izgovorjene: »Škandal in sramota je, ako je učitelj dan za dnem pijan — in pribiti ga je treba na javni prangar!«

»Res, škandal je in sramota, če se to kje zgodi!« moram ponavljati tudi jaz — toda zaman iščem v krogu svojih znancev tovarišev, ki jih ni malo, da najdemo samo en primer na zgorajšnjo obtožbo. Ne poznam ga tovariša ne med mladimi in ne med starimi, kateremu bi mogel zaklicati: »Škandal je, da si pijan dan na dan!«

Ali ni taka obtožba, vržena ljudstvu v obraz ob tako izjemnem shodu, navadna hujskajoča demagogija? Ali se ne dela s takim očitkom radi enega morda resničnega primera, kruta krivica 999 tisočinkam učiteljstva. Ali se ne pravi to izpodnašati tla ogromni večini delavnega in treznega učiteljstva?

To ni primerno sodelovanje naroda s šolo, to je ubijanje učiteljskih uspehov!

Ako so res posamezniki, ki na tak neopravičljiv način gazijo učiteljski ugled v blato, potem mora biti tudi naš klic za tistega: »Proč z njim! Proč od šole, ker en tak tovariš je zmožen, da uniči s tež-

kim znojem izvršeno delo stoterih drugih!«

Nekaj, tovariši, je pa morda vendarle res! Nekoliko dotakne se pa zgorajšnji očitek večine izmed nas! Ne li?

Ali ni večina izmed nas takih, ki nismo abstinentje? Ali ni večina takih, ki ne gledamo niti nase, da bi pili kozarec vina le za potrebo, kaj šele, da bi odvrčali od prevelike pijače svoje tovariše? Ali nismo krivi, da spodbujamo drug drugega: »Ej za en liter boš ja dal!«

Da, da — krivi smo! Doneska za stanovsko organizacijo nam je žal, članarine za »Samopomoč«, »Uč. konvikt«, »Jugoslovansko matico«, »Ciril M. družbo«, »Šol. matico«, naročnine za »Zvonček«, »Sadjarja« itd., itd. — nam je žal! Tako žal!

In vendar stane stanovska organizacija samo 6 litrov vina, vsako drugo izmed navedenih pa povprečno komaj en liter!

Pa za vse to nam je žal denarja — samo za vino nikdar!

Tovariši — res nam je treba prerojenja. Vse drugo najprej. — potem šele vino, če že mora biti. Najprej stanovska in splošna izobrazba — potem šele razveseljevanje!

Prerojenja nam je treba tako v marsičem, za danes samo eno še!

Na nedeljskem shodu nas je bilo tako silno, silno malo! Potem ni čudo, da lete pšice od upravičenih in neupravičenih kritikov na šolo in na učiteljstvo! Čemu bi se nas pa bali — saj ni nikogar, ki bi jih zavrnili!

Tako je bilo tudi na tem shodu — sam sem bil, ki sem se oteljal in zavračal očitke.

Sicer pa pozdravljam cilje, za katerimi stremi delovanje »Preporoda«. Podpirajmo te cilje vselej in povsod, saj stremo za tem, za čemer stremi vse idealno delujoče učiteljstvo: Za resnično srčno izobrazbo našega naroda!

F. Črnogoj.

Iz Jugoslavije.

»KATOLIŠKO« LPOVSTVO.

»Slovenec« št. 23, z dne 28. jan. t. l. in »Novi Čas«, iste št. v istega dne prinašata podlo notico proti učiteljstvu, ki doseza rekord klerikalnega lopovstva. Notici se glasita dobesedno sledeče:

delo pravi spomin Ivanu Cankarju. Da je Kraigher ta spomin ogrnil v dramatično obliko, je znabit le prednost, če najde Janez Umetnik — umetnika.

S Trilogijo je Kraigher postavil nov spomenik Ivanu Cankarju: o velikem, nesmrtnem spomeniku materine prave in resnične ljubezni vedo naši doraščajoči še malo. Ne morejo hoditi po potih tega evangelija, ker ga še premalo poznajo. Naša naloga preostane postaviti spomenik Janezu Umetniku — v srcih naše mladine!

T. Gaspari.

† Ivan Jakše.

predsednik Vranskega učiteljskega društva.

Malo nad leto dni je minilo, odkar smo spremili k večnemu počitku častnega člana Savinjskega učiteljskega društva Simona Megliča. Takrat mu je govoril v slovo tovariš Ivan Jakše tako ganljivo, da so marsikomu stopile solze v oči. Kdo bi bil takrat slutil, da bo prihodnja žrtev

Umetnikova trilogija.

ALOJZ KRAIGHER.

Ivanu Cankarju v spomin.

(V Ljubljani 1921. Samozaložba. Natisnila »Učiteljska tiskarna«. Cena 15 Din.)

Janez Umetnik je sicer preromal v svojem življenju mnogo mejnikov, ob katerih ga je trpljenje prisililo, odkriti svoje tajnosti in zapisati najlepše in najhujše, toda dva mejnika sta bila, ki ostaneta markantna za začetek Umetnikovega ustvarjanja in za popolnitev njegovega evangelija, mejnika, ki delita s prezgodnjim razočaranjem napojeno tujino od neokaljene in trpke domovine. Hodil je, popotnik, iz Zaplaza do groba ob samem brepenenju, ki mu je bilo krepilo in zvezda vodnica. Mnogi ga nismo razumeli, ko je brezobzirno zrevolucioniral naše slovenske strani, mnogi ga nismo razumeli, ko je v ekstazi srčnega pozitivizma povedoval o svojem lastnem padcu in o

našem vstajenju, mnogi ga nismo razumeli, ko je kot narodov besednik iskal hlapcu Jerneju resnice in pravice: razumeli smo ga pa vsi, ko se je okrenil in nam razkril vse tajnosti svojega mladostnega življenja. Umetnikova mladost je pesem neizrečene materine ljubezni, grešnik Lenart je skesano, nezavedno protivje te ljubezni, Umetnikova zrela življenska doba je bridko spoznanje, ki je bilo z labodjim klicem vrženo kot tisočero seme na narodovo zemljo. Med tema dvema mejnikoma pa je tujina, ki mu je bila »brušeno zrcalce«, ki mu je pa rezalo srce, kadar je pogledal vanj.

Janez Umetnik nam je v svojih delih posvetil v najskrajnejše svoje kote, ali do dna ni mogel seči: bilo je neizčrpano. Njegovo skupno delo je z narodovo srčno krvjo spisana velika oporoška, hranjena poznim vnukom v uresničenje.

Kraigher je svoje spomine na velikega pokojnika dramatisiral. Realiziral jih je: vtemeljil jim je znano Umetnikovo

okolico tako očitno in neženerano, da je stopilo vse dejanje Umetnikovega življenja kot velika, natančna, živa in resnična reprodukcija pred nas.

Tri slike so, ki nam skupno vračajo Cankarja: tujina, domovina in duh, ki živi v zanjimcih. Kljub ostro začrtani politični tendenci tretje slike, se dejanja ne oddaljujejo, temveč so tesno spojena s pokojnikovim mišljenjem in čustvovanjem. Izzrcaljeno je ottakrniško, s slavo in bedo ovenčano življenje, uporabljeno je njegovo bivanje na Rožniku, ki je po osebah in dejanju takratnih časov tako zvesto in objektivno zamišljeno, da stopi Janez Umetnik z malobesednimi gestami v sredo med nas.

V Kraigherjevi koncepciji sledimo večini Cankarjevih del, ki zaključujejo s poveličanjem matere, tiste matere, katera edina mu je bila simbol svetniške popolnosti.

Že z začrtanjem načelnih besed: »Povej, kar bereš v svojem srcu . . .!«, je